

de tots ells a voler convertir-se en el cronista oficial de Principat i Comtats, i la seva obra presenta nombrosos paral·lels amb les de qui, després, van aspirar a ocupar el mateix càrrec, i és per això que Miralles considera «l'obra de Viladamor, per les seves característiques estructurals i conjunturals, és la primera d'una sèrie de peces que modificaran la concepció de la historiografia en el pas del segle XVI al XVII».

El gran gruix dels dos volums, és clar, és l'edició de l'obra. Vull remarcar el fet que és la primera vegada que es publica un text historiogràfic català de l'edat moderna amb un aparat de variants i de fonts tan complet com aquest. Les notes al text, molt oportunes, registren aclariments d'ordre divers, i l'índex de noms del final permet identificar i localitzar llocs i personatges citats a la *Història*. I no puc deixar de fer una darrera referència a l'Apèndix documental que segueix l'edició, on Miralles exhuma un total de 42 documents relacionats amb la família Viladamor, transcriu el fragment del dietari de Despalau en què Viladamor figura com a alcaid del castell de Roses i edita una carta-dedicatòria de Viladamor a Miquel Climent, protonotari del Regne. Una bona feina, decididament.

ALBERT ROSSICH

El teatre català dels orígens al segle XVIII, edició a cura d'Albert Rossich, Antoni Serrà Campins i Pep Valsalobre, amb la col·laboració de David Prats Vidal, Kassel, Edition Reichenberger, Estudis Catalans, 5, 2001, 512 p. (16 x 24 cm).

Sigui dit d'entrada el que és més important: aquest volum sobre teatre català des dels orígens fins al segle XVIII era un llibre necessari, i la seva sola existència ja és una fita molt destacable tant per als estudis sobre literatura catalana medieval i moderna com per a la bibliografia crítica sobre l'evolució històrica del teatre català. No hi havia, fins ara, cap llibre que permetés al lector interessat en el tema resseguir amb una certa profunditat i d'una manera ordenada la nostra història teatral més remota. Aquest volum cobreix perfectament aquest objectiu, encara que la llavor sigui més circumstancial: com

n'indica el subtítol, es tracta de la publicació de les actes del II Col·loqui «Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga», dedicades al «teatre català antic», organitzades a la Universitat de Girona el juliol de 1998. Els responsables d'aquell col·loqui i curadors d'aquest volum (amb el professor Albert Rossich al capdavant) han tingut, però, l'encert de distribuir el material de manera que la primera part, confegida amb articles llargs, constitueix una descripció de conjunt de l'evolució del teatre català fins al segle XVIII, *tot deixant per a la segona part les anàlisis i els comentaris referits a aspectes més concrets o a textos i autors particulars.*

La conseqüència d'aquesta disposició és que aquest volum és, de fet, dos llibres en un: d'una banda, una col·lecció d'articles acadèmics sobre qüestions relacionades amb el tema que promet el títol, i de l'altra, un manual d'història del teatre català «antic», que, en absència d'una completa història crítica de la literatura dramàtica catalana, omple un gran buit i estableix, per tant, un abans i un després en els estudis catalans sobre teatre. Tant és així, que seria desitjable que se n'edités, en un volumet econòmic i de fàcil abast per a un públic més ampli, la primera part, amb un títol com ara «Aproximació a la història del teatre català (segles XIII-XVIII)».

Hi ha encara una altra característica general d'aquest llibre que s'ha de destacar per damunt d'aspectes més concrets. Aquesta característica fa referència a l'esperit que el guia, o potser fóra més ajustar dir-ne el principi ideològic que el governa: el rebuig implícit de la compartimentació entre la tradició teatral medieval i les manifestacions dramàtiques dels segles que un dia (tot aplicant-hi una etiqueta valorativa i no pas, com ha de ser, descriptiva) es van encapçar sota el malnom de «decadència». Aquest esperit, o aquest principi ideològic, sembla incontestable, i és precisament per això que no s'entén la paradoxa que es faci servir l'epígraf «teatre català antic», per exemple al repertori bibliogràfic final, quan és evident que aquest epígraf fa dependre la variada tradició teatral de l'edat moderna (segles XVI-XVIII) de la medieval, que, ves per on, ens ha llegat testimonis escrits ben escassos. (*Sigui dit aquí: la voluntat d'exhaustivitat d'aquest repertori bibliogràfic acaba de certificar la utilitat inèdita del volum, juntament amb l'índex de les edicions d'autors i d'obres anònimes en llengua catalana.*) En qualsevol cas, la minúcia terminològica no desdii de la intenció, i de la consecució, d'oferir un panorama global per a tots aquests segles de la nostra història teatral, que, enllà de les diferències que pu-

guin presentar entre si (els segles de l'edat mitjana en relació als de la moderna, per descomptat, però no solament: també, posem per cas, el segle del Renaixement en relació al del Barroc), demanen una mirada unificada perquè algunes de les qüestions crucials que hi ha implicades són recurrents.

Entre aquestes qüestions recurrents, és especialment crucial la controvèrsia sobre la manca de consolidació d'un teatre culte nacional als segles xvi i xvii, una realitat que en qualsevol cas no ha d'impedir l'establiment d'una periodització anàloga a la de qualsevol altra tradició teatral de l'Europa occidental, encara que sigui pel fet que, aquí com arreu, el teatre religiós de l'edat moderna té els seus orígens en el medieval. Precisament en la distinció entre temàtica religiosa i temàtica profana es basa la segmentació en dos capítols de la descripció del teatre català del segle xvi, uns capítols que, després del dedicat al teatre medieval (on Josep Romeu fa un bon resum d'allò que ha explicat més extensament en altres llocs: l'origen en el drama litúrgic, les primeres manifestacions llatines, els cicles vinculats al calendari cristià, l'aparició de l'activitat parateatral dels joglars i de l'entremès...), fan discórrer el llibre sobre l'absència d'un teatre culte profà consolidat. Joan Mas exposa el tema amb claredat i, tot i que potser concedeix un excés d'importància al rebuig culte a Petrarca i a la mètrica marquiana, acaba atacant el fons del problema, que no és altre que el dèficit de models i de companyies teatrals a causa dels condicionaments socials, polítics i econòmics. Més discutible, en canvi, és el convenciment que la proliferació d'obres escrites en castellà impliqués tallar les ales del teatre culte català, presentant com a causa allò que és conseqüència d'aquells condicionaments, i de fet Joan Mas reconeix que no s'ha de parlar tant d'allò que no va ser com del que efectivament va ser. A la fi, el capítol del teatre religiós del segle xvi, que és una excel·lent descripció dels motius que el componen, dels models dramàtics proposats i del seu caràcter de realitat multiforme, deixa el lector en un cert estat d'inquietud: ¿aquest fracàs del teatre català renaixentista no és una valoració retrospectiva (altre cop una valoració, no pas una descripció) feta des del segle xvii, segle en què apareix l'obra dels més grans dramaturgs europeus?

La qüestió es reprèn, com era d'esperar, en l'article dedicat al teatre profà del segle xvi, firmat per Josep Lluís Sirera, on s'exposa una periodització que es demostra necessària per tal de no sucumbir als prejudicis i de definir amb claredat el material de què disposem. Ara bé, la decepció i la frustració a què

es refereix Sirera al començament del capítol torna a semblar, també aquí, fruit d'una concepció predestinada del que acabaria essent el teatre català fins a finals del segle XIX, i els interrogants tornen a aparèixer. Com també apareixen al capítol dedicat al Barroc, de la mà d'Albert Rossich, on l'analogia amb el rock actual, per bé que no exacta, és útil perquè revela que la situació diglòssica (molt ben descrita) és més preocupant per a nosaltres, hereus com som dels romàntics, que no pas per als homes d'aquella època. Tot i això, un esperava que Rossich no problematitzaria la castellanització lingüística en la mesura que ho fa i es dedicaria amb més intensitat a la descripció d'allò que tenim, com ha fet en altres estudis; en aquest sentit, la brevetat de l'espai dedicat a *Lo desengany*, un text on precisament el problema de l'absència de teatre culte no és tal problema, resulta significatiu. Amb tot, no podem perdre de vista que aquests primers quatre capítols del volum són exemplars, i val a dir que els dos darrers són també molt valuosos i no desmereixen de la qualitat global, tot i que en el dedicat al segle XVIII (de Pep Vila) s'hi troba a faltar aquell to, predominant abans, que concedeix la visió general de l'evolució històrica, i que el del teatre de composició oral (d'Antoni Serrà) presenta el problema inevitable de l'encaix amb els anteriors.

Com ha estat dit, la resta del volum la componen contribucions breus sobre aspectes més concrets, i fa l'efecte que en alguns casos s'aclareixen qüestions puntuals d'una manera definitiva. En aquesta part, hi veiem desfilars articles sobre autors (Fontanella i Pau Puig) i sobre textos (*Lucrècia*, la *Galathea* d'Hèrcules Florus, *La Vesita* i *En Corney*, el manuscrit Llabrés, traduccions dels il·lustrats menorquins), de vegades amb edició de les obretes (la Passió mallorquina del XIV, documents sobre la Processó de Verges, el Coloqui per a la Festa de Nostra Senyora de la Esperanza...); estudis bibliogràfics, de fonts i edicions (sobre el teatre medieval mallorquí, sobre el Misteri d'Elx); estudis sobre tradicions particulars (el cant de la Sibila, la temàtica pasqual a Lleida, el Davallament a Mallorca, el motiu escenogràfic de la representació de l'infern) i sobre espectacles tradicionals (la Festa de l'Àngel Custodi de Mallorca, la Comèdia de Santa Àgueda, el Desclavament de la Catedral de l'Alguer); i articles sobre determinats indrets (el teatre a Tortosa, la Casa de les Comèdies d'Alacant del XVII, el teatre popular menorquí del XVIII). Una sola objecció: potser hauria estat millor una ordenació temàtica d'aquestes contribucions i no pas cronològica, perquè d'aquesta manera s'hauria subratllat

el valor no merament testimonial, sinó també dramàtic i estètic, d'aquest nostre patrimoni. A la fi, s'hauria subratllat allò que els responsables del volum saben perfectament: que, enllà de les desventures sociopolítiques i del talent dels escriptors, la història també la creen, l'escriuen i ens la relaten els historiadors.

JORDI SALA

RAMIS I RAMIS, Joan, *Arminda*, a cura de Vicent de Melchor i Pep Valsalobre, Belcaire d'Empordà, Edicions Vitel·la (Philologica: Sèrie Textos, 2), 2006, 124 p. (14 x 21 cm).

Dins d'un vast projecte de recuperació, edició i divulgació de clàssics literaris catalans de l'edat moderna, Vicent de Melchor i Pep Valsalobre –amb dos professors universitaris i membres de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes– presenten, com a segon volum de la col·lecció de textos literaris dirigida per Albert Rossich, una acurada edició crítica d'una de les obres del dramaturg neoclàssic per excel·lència a les terres catalanes: *Arminda* (1771), de Joan Ramis i Ramis. I es pot ben dir que la peça, el drama més breu del maonès, ha restat «pràcticament» inèdita, si descomptem l'existència d'una edició anterior d'aquesta peça a cura del mateix Melchor, l'any 1982, de curta tirada,¹ a diferència dels altres dos drames ramisians, *Lucrecia* o *Rosaura*, que han comprat amb les edicions i reedicions –amb un caràcter divulgatiu i, en alguns dels casos, amb la introducció de certes correccions lèxiques i morfològiques– de Jordi Carbonell i, més recentment, de Jaume Gomila.

L'especialista en la llengua i la literatura menorquines de l'edat moderna, Vicent de Melchor, autor de la primera tesi doctoral sobre el literat menor-

1. Aquesta primera edició d'*Arminda*, que ja es veu voluntariosa en observar la tipografia, parteix del manuscrit conservat a la Biblioteca Pública de Maó. En una breu nota preliminar, situa la producció de Ramis en el context històric i sintetitza el tema i la trama d'*Arminda*. Quant al text, es tracta d'una transcripció fidel que respecta la grafia del ms., regularitzant-ne l'accentuació i la puntuació; les notes reporten les lectures exactes del ms. que han estat modificades al text. El mateix ms. fou emprat per Melchor com a testimoni únic per a l'edició que en féu a la seva tesi doctoral.